

Ислом ва мусулмонларнинг буюк ва бой тарихи жуда кўп кашфиёт ва фатхларга бой бўлгани шубҳасиздир. Аллоҳ Таъолонинг ёрдами билан мусулмонлар жуда кўп ер ва халкларни фатх қилиб, уларга ҳақ йўл ва ҳақ динни кўрсатдилар, ўргатдилар. Бунинг исботи, бугунги кунимизда ер юзида бир ярим миллиарддан ошиқ мусулмонларнинг истикомат қилаётганидир.

Исломнинг галаба сари одим кадамлар ташлашида мусулмон амирларининг ўрни катта бўлган. Мана шундай тарих саҳифаларида ёркин нур таратиб турган юлдузларнинг бири ҳақида бугун суҳбатлашамиз. Бу одам, Росулulloх соллаллоху алайҳи ва салламнинг ўзларидан мактов эшитган. Росулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам Истанбул фатҳи ҳақида башорат қилиб: «Истанбул (Кустантиния), албатта, фатх қилинади. Уни фатх қилган кўмондон нақадар бахтли кўмондон, уни фатх қилган аскарлар нақадар бахтли аскарлардир», деганлар.

Таваллуди ва ёшлиги

Унинг тўлиқ исми – Муҳаммад II, Султон Мурад ўгли 1432 йили 29 март куни Эдирнада таваллуд топган. Муҳаммад Фотих 1421 йили 18 феврал куни отаси Мурад II вафотидан сўнг тахтга чиқди. 19 ёшида у катта бир мамлакатнинг ҳукмдорига айланди. Унинг отаси

уни бу ишга, яъни, ўзидан кейин умматга хизмат килиши ва уммат ундан барака топишига тайёрлаб кетган эди.

Буюк шахс бўлиб етишиш учун отаси уни амирлар мактабига юборади. Бу мактаб саркарда ва етакчиларни тайёрлаш мақсадида ташкил килинган эди. У кўп билимларда муваффақиятга эришади, сўнг отаси уни Манисга хоким килиб тайинлайди. У билан бирга таквosi билан ном чиқарган ва ўз даврининг машхур олимларидан бири бўлган Ахмад ибн Исмоил Куранийни ҳам кўшиб юборади. Византия бўйича мутахассис бўлган британиялик тарихчи Стивен Рансимен Султон Фотих хақида: “У ўқтам, бўйи унча баланд бўлмаса ҳам бакувват эди. Юзида кўзи ўткир нигоҳи билан алоҳида ажралиб турарди. Муомаласи гўзал, вазмин ва тахсинга сазавор эди. Султон Фотих ўз сирини бой бермасди. Айни вақт у нима хақида ўйлаётганини билиб ҳам бўлмасди. У на атрофидагиларнинг на халқининг мухаббатини қозонишга ҳаракат қилмас эди. Бирок, унинг ақли, гайрати ва қатъийлиги ҳурматга лойик эди. Султон Фотих илм аҳлига хайрихоҳ эди, санъат аҳллари ҳам яхши кўрарди”.

Кустантиния

Росулulloх соллаллоху алайхи ва салламдан бир кун сўрашди: “Шахарлардан Кустантиния ва Румдан қай бири аввал фатх бўлади?” Набийюллох соллаллоху алайхи ва саллам: “Биринчи бўлиб Кустантиния фатх қилинади” дея жавоб қилдилар. (Ахмад ва Доримий).

Ушбу ва бошқа ҳадислардан хабари бор жуда кўп мусулмон ҳукмдорлари, саркарда ва амирлари Кустантинияни (ҳозирги Истанбул) фатх қилишга ҳаракат қилишган. Бирок ҳеч қим ўз мақсадига етиша олмаган. Ёш Мухаммад Фотих ҳам ёшлигидан ушбу шаҳарни фатх қилишни орзу қилган.

Мазкур шаҳар ниҳоятда бой, кўркам ва химояси жуда мустаҳкам бўлганидан уни ишғол қилиш мумкин эмасдек эди. Баъзи тарихчилар Кустантиния хақида: “Агар дунё битта мамлакат бўлганида Кустантиния ўша мамлакатнинг ягона пойтахти бўлган бўлар эди”, дейшган эди.

Кустантиния фатхи учун тайёргарликлар

Кўйилган мақсадларнинг бутун мураккаблигини ҳис қилган Мухаммад оқилона ҳарбий-сиёсий ҳаракатларни амалга ошира бошлади. У Гарбий Европа мамлакатлари билан вақтинча тинчлик сулҳларини тузди ва бу билан ташқи хавфдан ўзини химоя қилиб олди. Кейин у мамлакат ичидаги барча кўзғолонларни бостирди. Босфорнинг икки соҳилида истехком қалъалар қурди, улар ёрдамида бўғоз устидан тўла назорат ўрнатди ҳамда Кустантинияни денгиз орқали озик-овқат етказиб берилишидан маҳрум қилди.

Мухаммад Фотих шуни яхши англардики, хозиргача бўйсунмай келган шаҳарни таслим килиш учун энг замонавий қурол керак. Бу ҳақда Аллох Таъоло шундай марҳамат қилади:

«...»

«Улар учун қўлингиздан келганича қуч-қувват ва эгарланган отларни тайёр қилиб қўйингиз, бу билан Аллохнинг душманини, ўз душманингизни ва улардан бошқа ўзингиз билмайдиганларни қўрқитасиз...» ("Анфол" сураси, 60).

Ушбу ояти каримани ҳаётга татбиқ этиш учун у тўп-замбаракларнинг энг зўр усталарини чакиртди ва қўп миқдорда замбараклар қуйдира бошлади, шунингдек, унинг буйругига қўра, ўша даврда 100 га яқин ҳўкизлар билан судраладиган энг катта замбарак тайёрланди. Нисбатан қиска давр ичида ўша даврда жаҳонда тенги йўқ бўлган артиллерия шакллантирди.

Ёш ҳукмдор йирик ва қудратли флот тузишга ҳам алоҳида аҳамият қаратди. Бир неча йиллик тайёргарлик мобайнида энг замонавий замбараклар билан қуролланган бир неча юзта янги ва замонавий ҳарбий кемалар сувга туширилди. Бундан ташқари, у қўшин сафини энг яхши олимлар ва фақиҳлар билан тўлдирди, улар газотга чиққан аскарлар руҳини қўтарар, қўшинга юқори қўтаринқилик ва мардонаворликни бахш этар эдилар. Қўнт билан қилинган икки йиллик меҳнатдан сўнг қўшин жангга тайёр эди!

Кустантиния фатхи

1453 йилнинг 5 апрель кунини Султон Фотих ўзининг 100 миң кишилиқ қўшинини Тўпқопида тўхтатиб қамал бошлади. Эртаси тонгда улкан тўплардан ўт очишга буюриб ҳужум бошлади ва бу билан ёш сарқарда ўзининг дохиёна бошқарув қобилиятини намойиш этди. Қўндан-қўнга муқулмонлар қўшини шаҳарнинг метин деворларини емиришга ҳаракат қилишди. Бирок, византияликлар баланд ва муқтахкам деворларида туриб қорамой, қайноқ сув, тош ва қамон ўқлари ёғдирган қолда душманларидан ҳимояланишди. Муқулмонлар деворнинг бирор жойи қулаб тушишидан умид қилган қолда узокдан тўпга тутишда давом этишди. Шу билан бирга султоннинг фармонида биноан девор остига порох қўйиб портлатиш учун лаҳм қазилди буюрилди. Бирок, византияликлар бу режадан қабардор бўлиб унинг амалга ошишига имқон беришмади. Султон Фотих бундан саросимага тушмади ва византияликларга қўтилмаган зарба берди. У баландлиги Кустантиния деворларидан юқори бўлган улкан ёғоч миноралар қўришни буюрди. Баҳайбат аравалар устига ўрнатилган миноранинг ёғочларига ёниб қетишдан асраш мақсадида нам тери тикиб қикилди. Унинг юқорисидаги супақага эса аскарлар

жойлаштирилиб тобора девор томон якинлашиб боришди. Византияликлар ёгочдан ясалган бундай курул олдида саросимага тушган бир пайтда мусулмон аскарлари деворга етиб бориб, шаҳарнинг олд деворини бузишга муваффақ бўлишди. Узок давом этган какшаткич жангдан сўнг византияликлар мусулмон ҳукмдорининг бу кашфиётини ҳам йўқ қилишга муваффақ бўлишди.

Мана навбатдаги мувоффақиятсизлик ва бунинг олдида жуда кўп саркардалар галабага бўлган ишонч ва умидлари пучга чиққан бўлар эди. Мухаммад Фотих эса, Аллох Таъолога таваккул қилиб, Ундан нусрат ва галаба сўраб илтижо қиларди. Зеро Аллох Таъологина галаба ато қилиши мумкин. Ўша даврда ҳеч бир саркарда ҳаёлига келмаган нарса Султон Фотих ҳаёлига келади. Унинг режаси бир неча қайиқларни куруклик орқали, Босфорда жойлашган Бешиктош деган жойдан асосий кириш жойидаги занжир ҳамда византияликлар флотидан узокрок бўлган Олтин Мугузга ўтказишдан иборат эди. У қалъа деворлари ичида энг заиф жой Олтин Мугузда эканини жуда яхши билган.

Куруклик бўйича ўтилиши керак бўлган масофа уч милни ташкил этарди! Ҳеч қанака шароит йўқ, ердаги тупрок шиббаланмаган, йўл ва асфальт деган нарса умуман йўқ эди. Фотих ерни текислаб йўл ётқизишга амр берди. шундан сўнг у ерга тўсинларни ётқизиб, кемалар уларнинг устидан осон сирпаниб ўтиши учун ёг билан сурқашни буюрди. Ислом лашкарларининг бақувват ва чайир эрқаклари Босфор кўрфази сувларидаги кемаларни куруликка чиқаришга ҳамда Олтин Мугуздаги хавфсиз жойгача узок масофага кўчиришга киришдилар. Бу ишларнинг ҳаммаси бир кечада амалга оширилди. Келгуси куннинг тонгида, куёшнинг илк нурлари таралиши биланок Олтин Мугузда пайдо бўлган етмиш иккита кемада Султоннинг туглари хилпирай бошлади. Кемалар ичида тиш-тирногигача курулланган ислом лашкарлари Аллохга такбир айтган ҳолда Аллохнинг фатхи боис шодлигини изхор этарди. Ушбу манзарага кўзи тушган румликлар имконсиз нарсанинг амалга оширилишидан шунчалик лол қотдиларки, рухан тушқунликка юз тубан тутдилар.

Византиялик бир тарихчи: “Бунга қадар бунга ўхшаш нарсани кўрмаган ва эшитмаган эдик. Мухаммад Фотих ерни денгизга айлантирди ва унинг кемалари тўлкинлар ўрнига тоғлар орасидан сузиб ўтди. Бу амали билан у Буюк Искандардан ҳам ошиб тушди. Ҳеч қутилмаган ушбу ҳарбий ҳаракат жанг натижасини ҳал қилди, дейиш мумкин”, деб ёзган эди.

1453 йил 29 май, сешанба куни Султон эрталабки намоздан сўнг ўз аскарларига Аллох Таъолога холис илтижо қилиб дуо қилишларини сўради. Намоздан сўнг, баланд янграган такбир садолари остида хужум бошланди. Ўз аскарларини галаба билан табриклаган Султон уларга: “Алхамдулиллаҳ, Аллох Таъоло шаҳидларни раҳматига олсин ва мужоҳидларга шон-шарафлар бўлсин, буюк Ислом умматига эса, шон-шавкат ва иззат ато қилсин”, дея зитоб қилди. Сўнг у ўз отидан тушиб, Аллох Таъоло тарафидан ато этилган галаба учун саждага йиқилди. Аллох йўлидаги ажойиб галабаси ва Константинополни ишғол қилгани учун мусулмонлар Султон Мухаммадни Фотих, деб атаётган эдилар.

Абу Иброҳим ибн Юсуф “Ислом эътиқоди” китобида, “Кустантиния фатхи” бобида ёзади: “Аллох субҳанаҳу ва таъоло томонидан галаба ато қилингандан кейин, Султон Мухаммад

Фотихнинг биринчи килган иши, саждага бошини кўйиб, мусулмонларга очик фатх ва мулк бергани учун Аллохга шукрона келтирди. Кўшин шаҳарга кирганда, кўпчилик деворларнинг тепасига кўтарилиб, румликларнинг байроқларини юлиб ташлаб, уларни ўрнига ислом байроқларини ўрнатишни бошлашди. Бу галаба онларида ўнлаб мужоҳидлар шаҳарнинг энг баланд минораларидан азон чакира бошладилар. Султон Фотих шаҳар марказига келганда, тўхтади ва Мухаммад соллаллоху алайхи ва салламнинг башоратлари рўёбга чиққанлиги тўғрисида хитоб килди ва “Албатта Кустантиния фатх этилажак, унинг амири кандай ҳам яхши амир ва уни эгаллайдиган кўшин кандай ҳам яхши кўшиндир” хадисини айтди”.

Мухаммад Фотих — гамхўр ва доно ҳукмдор

Мухаммад Фотих нафакат ўзининг харбий юришлари билан, балки Аллох Таъоло буюрган буйруқлари асосида адолат билан давлатни бошқариши орқали ҳам ном қозонган эди. У Аллох Таъоло томонидан ўзига юклатилган масъулиятни калбининг энг тубидан ҳис этар эди. Мухаммад Фотих давлат маъмурий, молиявий ишлари ва уларнинг харажатларини тартибга келтирди. Харбий кўшинларни кичик-кичик гуруҳларга бўлиб, уларнинг сони ва эҳтиёжларини махсус дафтарда қайд этилган ҳолда иш юритди. Айниқса, у вилоятларни ривожлантиришга ўз эътиборини қаратди. Масъулиятсиз вилоят ҳокимларини ишдан олиб ташлади. У ўз саройини ислоҳ қилди, атрофида жуда кўп ўз ишининг билимдонлари бўлган мутахассисларни, солих ва такводор одамларни жамлади, жуда кўп мадрасалар очди. Шифохоналар, тиббий ёрдам кўрсатадиган масканларни кўпайтирди, уларга энг яхши шифокорларни тайинлади. Хар бир шифохонада алоҳида жарроҳ, дорихона бошқарувчиси, тиббий ёрдам кўрсатувчи шахслар ва уларнинг ёрдамчилари бор эди. Худди Хорун Ар-Рошид ва Умар ибн Хаттоб розияллоху анху каби қийимини ўзгартириб олган ҳолда шаҳарнинг хароб маҳаллаларини айланар ва жамият нимага мухтож, кандай муаммолари борлигини билиб, уларни хал қилар эди.

Бир сўз билан айтганда, Мухаммад Фотих такво, солих амаллар ва ўз фуқароларига нисбатан гамхўрлик каби ҳислатларни ўзида мужассам қила олган эди. У етакчи, раҳбар ва ўз умматининг имоми ҳам эди.

Ўглига васиятнома

Ушбу мақолани буюк Султон вафотидан олдин ўз ўглига қолдирган ҳикматли васиятномасини баён қилиш билан якунлашни ихтиёр этдик.

“Эй, жигарбандим! Умрим поёнига етди, бироқ ҳеч нарсадан афсусланмаяпман, чунки ўзимдан кейин сиздек фарзандни қолдирмоқдаман. Адолатли, ҳаққоний ва раҳмдил

бўлинг. Кўл остингиздагиларга бир хилда гамхўрлик килинг. Исломи динини ёйишда собиткадам бўлинг, хакикатдан ҳам бу Ер юзидаги хукмдорлар бунинг учун масъуллар. Исломи ишлари бошқа ишлардан устивор бўлиши керак ва бунда изчил бўлишингиз лозим. Диндан йироқ одамларни ўзингизга яқинлаштирманг ва улардан фойдаланманг. Бузуклик олиб кирувчи бидъатлардан ўзингизни эҳтиёт килинг, мамлакатнинг жиход олиб боришига имконият беринг, Байтул-Молни хонавайрон килиб кўймасликлари учун уни каттик назорат остида ушланг. Мардумнинг молига тажовуз килсангиз, холингиз вой бўлсин, илло Шариат ҳукуки бўлмаса. Мухтожларга ёрдам кўлини чўзинг. Эй, менинг фарзандим! Мендан ўрнак олинг. Мен бу дунёга келганимда, чумоли каби эдим, кейин Аллох менга шунчалик кўп яхшиликларни берди. Менинг йўлимни тутинг ва менадан ибрат олинг. Тиним билмай Исломи динини улуглашга ва мусулмонларни шарафлашга ҳаракат килинг. Мол-мулкингизни зеб-зийнат ва ўйин-кулгига сарфламай, зарур миқдор билан каноатланинг. Исроф ва такаббурлик – халокатнинг энг катта сабабларидир”.

Интернет маълумотлари асосида
Абу Муслим тайёрлади